

Lige i døden

Næsten alle gravsten fra 1600-1700-tallet er af sandsten og har samme højde og form – bortset fra, at nogle er sunket. Og alle grave vender mod øst: mod Jerusalem. Jødisk skik siger, er alle lige i døden. Den rige skal ikke være finere end den fattige.

Men i midten af 1800-tallet ville det nye jødiske borgerskab have en mere personlig stil. De lod sig inspirere af stilen på danske kirkegårde og foretrak ofte en tekst på dansk, eller måske en blanding af dansk og hebraisk. Møllegade fik en mere mangfoldig stil. Gravstenene kunne være store og kostbare blandt velhavende familier.

Lidt af den gamle lighedstanke har dog overlevet. Alle begraves den dag i dag ved en jødisk begravelse i samme enkle, umalede kiste og svøbt i hvide klæder. På jødiske begravelsespladser lægger man typisk heller ikke blomster, og man skaber ikke små haver omkring gravstenen. Besøgende lægger blot en lille sten på graven som tegn på, at de har besøgt den: et diskret mærke.

Symboler

Et par hænder med delte fingre fortæller, at den afdøde var kohanit: en efterkommer af tempelpræsterne. Man ser deres hænder strakt frem for at lyse velsignelsen over menigheden.

Et vandfad eller en kande fortæller, at her hviler en afdød af Levi stamme. Levitter vasker nemlig kohanitters hænder inden velsignelsen.

Velkommen på begravelsespladsen i Møllegade!

Gå venligst ikke uden for stierne på begravelsespladsen – og vær med til at værne om roen og den respektfulde stemning.

Husk hatten

På en jødisk begravelsesplads bærer mænd hat, kasket eller kalot – ligesom i en synagoge. Mænd kan låne en kalot, hvis de ikke selv har en.

Åbningstider

Tirsdag og torsdag 15-19
Søndag 12-18

Læs mere om begravelsespladsen og de danske jøder på: www.mosaiske.dk

Omvisninger

Dansk Jødisk Museum arrangerer omvisninger på begravelsespladsen.

Se mere på www.jewmus.dk

Mosaisk Nordre Begravelsesplads i Møllegade

Tak til Erik Henriques Bing for hjælp • Foto: Ari Mikael Zalenko • Layout: Thomas Larsen • www.maskinrummet.dk

mosaiske.dk

DET JØDISKE SAMFUND I DANMARK

Det mosaiske Troessamfund
Krystalgade 12 • 1172 København K
Tlf.: 3313 3357 • www.mosaiske.dk

Et stykke jødisk københavnerhistorie

1693-1885

Evighedens hus

I 1693 skaffede den lille jødiske menighed i Københavns sig en grund på 900 m² uden for byens volde. Siden da er 5.500 mennesker blevet begravet her – og alle gravene er der endnu.

Efter jødisk skik sløjfer man nemlig aldrig en grav; graven er den afdødes evige eje. Derfor kalder man på hebraisk begravelsespladsen for *beit olam*: evighedens hus.

Begravelsespladsen blev udvidet igen og igen frem til 1855, mens den jødiske menighed voksede i tal. Til sidst nåede den op på de nuværende 13.500 m². I slutningen af 1800-tallet var kvarteret omkring begravelsespladsen vokset så meget, at man ikke kunne udvide mere. Løsningen blev en ny begravelsesplads: Mosaik Vestre Begravelsesplads i Valby. Derefter var de eneste begravelser i Møllegade dem, der fandt sted på allerede reserverede familiegavsteder.

De første jøder i Danmark

Den 16. december 1684 gav Christian V sin hofjuvelér, Meyer Goldschmidt fra Hamborg, tilladelse til at holde gudstjeneste i sit hjem i Rådhusstræde. Dermed blev den første jødiske menighed i Danmark til.

Provinsjøder

Der findes også jødiske begravelsespladser i Aalborg, Randers, Aarhus, Horsens, Fredericia, Fåborg, Assens, Odense, Nakskov og Slagelse. I 1700-1800-tallet levede en væsentlig del af den jødiske befolkning nemlig i provinsen. Også disse pladser bevares til evig tid.

Før Møllegade

Der boede jøder i København allerede fra 1676; mange stammede fra Altona ved Hamborg, og det var til denne bys jødiske begravelsesplads, man måtte føre de afdøde. Da der opstod problemer omkring transporten af liget af en ung juveler, David Israel, gav Københavns magistrat tilladelse til, at han blev begravet uden for Nørreport og købet af et jordstykke faldt på plads i 1694. David Israels grav er dermed den ældste i Møllegade, og den kan stadig ses.

I 1704 fik begravelsespladsen et hegn og en opsynsmand med egen bolig.

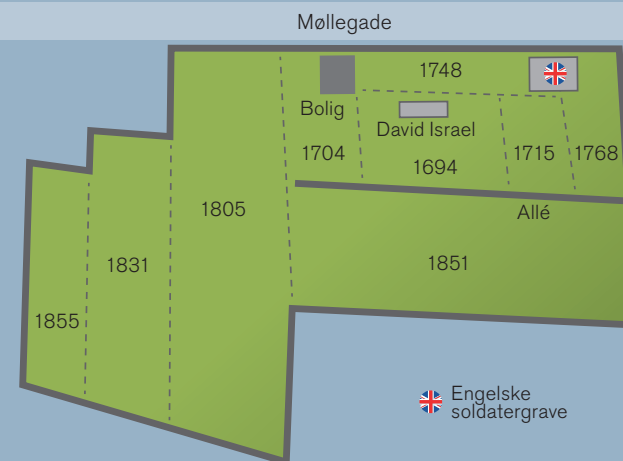

Ligge eller stå?

Visse gravsten ligger ned. Under dem hviler jøder af portugisisk afstamning, som også i København ønskede at holde fast ved de portugisiske jøders skik: Gravstenen skulle ligge. Det vakte forargelse blandt Københavns jøder af nordtysk afstamning, som plejede at have stående sten. De portugisiske jøder købte derfor i 1715 deres egen begravelsesplads i Møllegade, og stenene blev lagt ned. Med tiden blev denne del indlemmet i det samlede område.

HOVSA!

Seks engelske soldater er ved en fejl begravet i udkannten af den jødiske begravelsesplads – men ingen ved præcis hvor. Det skete under den engelske besættelse i 1807 og afspejler krigens anarki. Krigsbombardementet ramte også flere af stenene og andre sten blev væltet af den hærgende besættelsesmagt.

Berømtheder begravet her

- Overrabbiner Abraham Alexander Wolff – ledte den jødiske menighed i 62 år fra 1829.
- Politiker og bankdirektør David Baruch Adler
- Nationalbankdirektør Moritz Levy
- Skuespillerinde Johanne Luise Heibergs moder, Henriette Pætges